

Binnen de vaste commissie voor Financiën hebben enkele fracties de behoefte om over de brief van de minister van Financiën d.d. 23 januari 2014 t.g.v. het rapport van de Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS REAAL en de evaluatie van de Interventiewet (Kamerstuk 33 532, nr. 32) en over de brief van de minister van Financiën van 7 februari 2014 t.g.v. de kabinetsreactie en de reactie van de Nederlandsche Bank (DNB) op het rapport van de Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS REAAL (Kamerstuk 33 532, nr. 34), enkele vragen en opmerkingen voor te leggen.

De voorzitter van de commissie,
Van Nieuwenhuizen-Wijbenga

De griffier van de commissie,
Berck

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

Kabinetsreactie rapport Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS Reaal (33 532, nr. 34)

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de minister. Zij hebben de volgende vragen:

Pagina 2

Wat werd nu precies verstaan onder «schoon schip maken» bij SNS Reaal? In hoeverre was het instrumentarium aanwezig om snel schoon schip te maken? Wat zou schoon schip maken in dat vroege stadium o.a. de belastingbetaler hebben gekost?

Op dat moment achtte het ministerie, DNB en de Europese Commissie deze aanpak voldoende voor het waarborgen van de levensvatbaarheid van SNS Reaal. Wat hield de aanpak precies in? Waarom achtte men het voldoende? Wat had er meer moeten gebeuren zodat de nationalisatie had kunnen worden voorkomen?

In hoeverre had de nationalisatie op 1 februari 2013 voorkomen kunnen worden indien bij de verlening van de staatssteun in 2008 daadwerkelijk «schoon schip» wat gemaakt?

De evaluatiecommissie heeft in het gesprek met de vaste Kamercommissie Financiën gezegd dat DNB bij de verbeterplannen niet genoeg de vinger aan de pols heeft gehouden. Deelt de minister deze mening? En hoe wordt dit in de toekomst voorkomen of hoe kan dit in de toekomst worden voorkomen?

Pagina 3

Wat vind de minister van het feit dat de evaluatiecommissie niet volmondig «ja» kan antwoorden op de vraag of DNB en het Ministerie van Financiën tijdig hebben gereageerd op signalen over de financiële positie van SNS Reaal? Wat is de inschatting van het kabinet op dit punt?

Eerder ingrijpen op basis van het criterium «ernstig en onmiddellijk gevaar voor de stabiliteit van het financieel stelsel» was juridisch niet mogelijk, maar ook niet gewenst. In hoeverre had de minister en/of DNB wel eerder in willen grijpen en meer preventief willen en kunnen opereren?

In de toekomst zal in voorkomende crisissituaties effectiever en efficiënter worden ingegrepen. Hoe zou dat in het geval van SNS Reaal zijn geweest? En in hoeverre gaat het bij de effectievere en efficiëntere mogelijkheden om ingrijpen, om het moment dat de instelling al niet te redden meer is, maar ook om mogelijkheden in het geval van preventie en herstel?

Pagina 4

De minister onderschrijft de kritische kanttekening die de evaluatiecommissie plaatst bij de figuur van overheidscommissaris bij SNS Reaal. Natuurlijk moet een commissaris handelen in het belang van de vennootschap, maar in hoeverre heeft het te maken met de persoon, de opstelling en houding en gedrag, van zo'n commissaris? Wat had een overheidscommissaris meer kunnen doen in de situatie van toen? In hoeverre is de

persoon (qua houding en gedrag) niet veel meer bepalend dan de formele rol? En geldt dit ook niet op dezelfde wijze voor een overheidstrustee?

De minister onderschrijft het belang dat er tijdig met de Europese Commissie contact wordt opgenomen. In de kabinetsreactie wordt aangegeven dat er veelvuldig en structureel contact is geweest met de Europese Commissie. In hoeverre was dit tijdig, gelet op het feit dat in het traject het ministerie en DNB toch heel laat alsnog overvallen werden door de houding van de Europese Commissie als het ging om bijvoorbeeld de mogelijkheden van de grootbanken? En in hoeverre was dit overleg op een voldoende hoog niveau, want er is erg lang op ambtelijk niveau gesproken? Wanneer heeft de toenmalige minister voor het eerst contact gehad met de Europese Commissie zelf c.q. met de Eurocommissaris die verantwoordelijk is?

Pagina 5

De minister concludeert dat de nieuwe governancestructuur van DNB uit 2012 niet belemmerend heeft gewerkt in de casus SNS Reaal. Waaruit blijkt dat? En hoe heeft de oude governancestructuur van DNB in een eerder stadium wel belemmerend gewerkt?

De discussie of de governance van DNB aanpassing behoeft naar aanleiding van de uitrol van SSM en SRM zal naar verwachting in de loop van 2014 met de Tweede Kamer plaatsvinden. Kan de minister daarover iets preciezer zijn qua datum?

Pagina 6

De rol van de Raad van Commissarissen van DNB is op 16 februari 2012 met de Wet versterking governance van DNB en de AFM versterkt. Waarom is dit onvoldoende geweest volgens de minister, aangezien hij daarin naar aanleiding van de evaluatie van de nationalisatie nog weer aanpassingen wil doen? Wat vindt de minister van het feit dat dit wel een serieuze afwijking is van de gebruikelijke corporate governance, zoals gebruikelijk is bij andere Raden van Commissarissen? Welke mogelijkheden ziet de minister om het geconstateerde probleem anders op te lossen? Wat vindt DNB van deze aanbeveling? En welke gevolgen heeft dit voor het profiel van de commissarissen van DNB?

In hoeverre had als de Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD) van 26 juni 2013 er al eerder was geweest nationalisatie kunnen voorkomen?

Bevat de BRRD volgens de minister straks wel voldoende instrumenten om preventief en tijdig in te kunnen grijpen of ontbreken er nog zaken? Kunt u uw antwoord duidelijk toelichten? In hoeverre biedt de BRRD een oplossing voor het probleem van het toezichtsdilemma, namelijk het toch maar niet stevig ingrijpen omdat de gevolgen daarvan niet te overzien zijn en/of de markt of consumenten (bankrun) fors zullen reageren, waardoor de situatie extra wordt verslechterd?

Pagina 7

In hoeverre had als de BRRD van 26 juni 2013 er al eerder was geweest nationalisatie kunnen voorkomen? In hoeverre had als bail-in er al eerder was geweest nationalisatie kunnen worden voorkomen?

De minister zal een expliciete wettelijke grondslag voor de opzet van een bruginstelling (overbruggingsinstelling) opnemen. Was er al wel een impliciete wettelijke grondslag om een bruginstelling op te zetten? Hoe moet de aanbeveling van de evaluatiecommissie gezien worden in relatie tot de opmerking in de kabinetsreactie dat de Wet financieel toezicht (Wft) reeds een wettelijke grondslag om een overbruggingsinstelling op te richten bevat?

Rapport Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS Reaal (33 532, nr. 32)

Pagina 65

Op 15 juni 2010 verscheen de jaarlijkse interne risicoanalyse en -planning van DNB over SNS Reaal. Dan wordt al geconstateerd dat SNS Reaal door druk op de solvabiliteit, winstgevendheid en rating en meerdere compliance-dossiers, zoals de woekerpolissen, bovengemiddeld gevoelig is voor een bankrun, ruim 2,5 jaar voor de nationalisatie. Welke mogelijkheden had DNB om in te grijpen op dat moment?

Pagina 67

In het kader van de SREP-analyse voor het jaar 2010 was het toezichtteam van DNB van plan geweest om een externe deskundige te laten kijken naar de exitplannen van Property Finance. Het toezichtteam adviseerde later daartegen, want als de markt hiervan lucht zou krijgen kon dat leiden tot grote risico's. Dit is één van de vele voorbeelden in het rapport over het toezichtdilemma van DNB (zie ook pagina 71, 72, 79, 110, 142 («al een paar maal eerder had DNB toezichtsbeslissingen moeten nemen, waar ze eigenlijk niet achter kon staan»), 154, 169 e.v., 326). Het beeld ontstaat daardoor van een toezichthouder die wel blaft, maar niet bijt. Kan dit in de toekomst überhaupt met alle nieuwe instrumenten die worden ingevoerd worden voorkomen? En hoe dan? In hoeverre zou ingrijpen in een vroegtijdig stadium niet juist voor meer rust en vertrouwen hebben kunnen zorgen?

Pagina 68

DNB nam op 7 december 2010 drie formele maatregelen. Hoe zijn deze maatregelen uitgevoerd? Hoe heeft DNB de vinger aan de pols houden?

Pagina 74

Na alle ophef in februari 2011 verdween SNS Reaal tot medio december 2011 weer van de agenda van het lunchgesprek van DNB en Financiën. Waarom gebeurde dit en waarom was dit logisch, gelet op de problematiek? In hoeverre betekende dit verloren tijd?

Pagina 78

De deadline voor het opstellen van een living will was 1 november 2011. In de recente brief aan de Tweede Kamer over afwikkel- en herstelplannen is de datum van derde kwartaal 2014 genoemd. Wat stelde de deadline voor? Wat is er ingeleverd op 1 november 2011? En hoe moet dit in relatie tot de recent genoemde datum gezien worden?

Pagina 83

Tot heel ver in het proces was de houding van de president van DNB dat hij geen individuele financiële instellingen met het Ministerie van Financiën kon bespreken. Was dit een terechte houding? Zo ja, waarom?

Pagina 84

In december 2011 kwam DNB tot de conclusie dat SNS Reaal op zichzelf niet in staat was om de problemen op te lossen. Welke gevolgen had deze constatering voor het toezicht van DNB vanaf dat moment?

Pagina 105

Morgan Stanley was er in april 2012 van overtuigd dat de Staat op korte termijn zou moeten ingrijpen en dat afwachten de situatie zeker niet zou verbeteren. Deze conclusie vond ambtelijk Financiën onvoldoende onderbouwd. Waarom was er dit verschil van inzicht?

Pagina 107

De beide toezichtdirecteuren vermoeden dat het Ministerie van Financiën juist zo beperkt en zo laat mogelijk zouden willen ingrijpen. Is hierover ooit gesproken tussen DNB en Financiën? Was dit het standpunt van Financiën? En hoe is hierover met elkaar gecommuniceerd? Ook gelet op de opmerking op pagina 115 dat onduidelijk was hoe de minister erin stond.

Pagina 110

Het definitieve SREP-oordeel over 2011 luidde dat de Basel II migratiedoelstelling voor het kernbedrijf toereikend was. De evaluatiecommissie noemt dit een opmerkelijk oordeel. Hoe is dit oordeel tot stand gekomen en waarom is DNB tot dit oordeel gekomen?

Pagina 112

In hoeverre klopt het dat er met het Ministerie van Financiën wel te praten viel over andere maatregelen, zoals het ex ante DGS en bankenbelasting?

Pagina 166

In vrijwel het gehele rapport ontbreekt de accountant. Alleen in het eindstadium, als blijkt dat de accountant mogelijk de jaarrekening 2013 geen goedkeurende verklaring zal gaan geven, komt de accountant in beeld. Wat is de rol van de accountant volgens de minister in het eerdere traject geweest? Wat had de rol van de accountant moeten zijn? Wat vindt de minister van de rol van de accountant in het gehele traject?

Pagina 173

Voor alle vier de opties gold dat de uitkomsten van Cushman & Wakefield en de opstelling van de Europese Commissie van doorslaggevende betekenis zouden zijn. Waarom is niet eerder een taxatie conform de Europese systematiek (Real Economic Value) uitgevoerd, want dan was de omvang van het probleem ook eerder helder geweest? In hoeverre was bekend dat de Europese Commissie een andere systematiek gebruikte c.q. wenste?

Pagina 221

Pas op 23 januari 2013 startte DNB een onderzoek naar de beheerste en integere bedrijfsvoering bij Property Finance en de wijze waarop uit signalen voortvloeiende risico's hierbij zijn en worden geadresseerd door Property Finance. Dan is de nationalisatie al bijna een feit. Waarom start

DNB pas op dat moment een onderzoek, er waren toch al veel eerder signalen?

Pagina 253

Uit het rapport van de commissie De Wit II blijkt dat in ieder geval in 2008 geen helder besluitvormingskader bestond omtrent de herkapitalisatie van financiële ondernemingen door de Staat. Onduidelijk is of dat kader er nu wel is, volgens de evaluatiecommissie. Waarom is dat onduidelijk? Bestaat er inmiddels wel een helder besluitvormingskader? Zo ja, welk? Zo nee, wanneer is dat er wel?

Pagina 267

Hier wordt het verschil tussen het Amerikaanse systeem en de Europese richtlijn uitgelegd. De BRRD richt zich op instellingen «failing of likely to fail». De BRRD richt zich op de laatste interventiefasen van de Amerikaanse «prompt corrective action». De eerste fasen zijn niet opgenomen in de Europese regelgeving. Waarom zijn deze vroege interventiefasen niet opgenomen in de BRRD? Wat zijn daarvan de gevolgen? Welke mogelijkheden van vroeg ingrijpen heeft de VS wel en zijn er in Europa straks niet? In hoeverre kan er met de BRRD dan wel vroegtijdig worden ingegrepen? In hoeverre is vroegtijdig ingrijpen niet juist noodzakelijk gelet op de toezichtsdilemma's en de gevolgen en risico's van ingrijpen in een later stadium?

Pagina 278

Op het moment dat een financiële onderneming zich al in acute problemen bevindt, bieden de bevoegdheden van de Interventiewet te weinig soelaas, volgens de evaluatiecommissie. Deelt de minister deze constatering en waarom?

Pagina 285 en 289

De eerste de beste keer dat zich een probleem voordeed, is het eerste deel van het wetsontwerp niet bruikbaar of effectief gebleken, volgens Hoogduin (p. 285). Ook DNB roept de vraag op of DNB voldoende tijdig en effectief kan ingrijpen in situaties waarin een instelling in de gevarezone zit, maar een vertrouwenscrisis zich nog niet heeft gemanifesteerd (p. 289). In hoeverre lost de BRRD dit op?

Pagina 320

De beoordeling berustte op een waardering van de wijze waarop SNS Reaal zelf de risico's inschatte in plaats van een eigen kritische, inhoudelijke inschatting van de risico's. Hoe is dit nu anders geregeld bij DNB?

Pagina 322

De verklaringen van geen bezwaar voor de overname van Property Finance door SNS Reaal hadden niet mogen worden verstrekt volgens de evaluatiecommissie. In hoeverre had DNB mogelijkheden om de vvgb te weigeren?

Pagina 323

Na de verlening van de staatssteun is nagelaten nadere eisen te stellen aan een duurzaam voortbestaan van SNS Reaal. Het ministerie voer daarbij op het oordeel van DNB. Wat kon en/of had DNB en/of Financiën op dat moment meer kunnen of moeten doen?

Pagina 327

Tussen de publicatie van de jaarcijfers over 2010 (februari 2011) en de herstart van projectteam Mercurius/Roos (6 december 2011) hebben DNB en Financiën pas op de plaats gemaakt bij het zoeken naar en het vinden van een oplossing. Waarom heeft dat zo lang stil gelegen? Waarom is in die tijd niet doorgewerkt aan oplossingen? Wat zijn de gevolgen hiervan geweest?

Pagina 329

Hierbij past wel de kanttekening dat een volledig inzicht in de totale kosten nog niet voorhanden is, aldus de evaluatiecommissie. Wat vindt de minister van deze constatering van de evaluatiecommissie? En is dat volledig inzicht er inmiddels wel?

Evaluatie Interventiewet (33 532, nr. 32)

Algemeen

Wie zijn de door de minister geraadpleegde respondenten bij de Evaluatie Interventiewet? Waarom zijn niet alle belanghebbenden gehoord tijdens het evaluatieproces?

Nationalisatie is het ultimatum remedium, in hoeverre zijn er minder vergaande maatregelen getroffen ten aanzien van SNS? In hoeverre is overwogen om een «stille curator» aan te wijzen?

Wat vindt de minister van het in de toekomst onteigenen van rechtmatige (potentiële) claims, aangezien de Raad van State dit in het geval van SNS niet heeft goed gekeurd?

Pagina 4

De heer Frijns heeft tijdens het gesprek met de commissie Financiën in de Tweede Kamer gezegd dat de Interventiewet een glijbaan naar nationalisatie was. In hoeverre deelt de minister die mening? En waar zat het dan fout in de Interventiewet?

De heer Frijns heeft gezegd dat de Interventiewet voor nationalisatie niet nodig was en voor de rest te zwak was. Zie ook pagina 278 e.v. van het rapport van de evaluatiecommissie. In hoeverre deelt de minister die mening?

Hoe moeten de opmerkingen van de heer Frijns gezien worden in relatie tot de opmerking in de samenvatting van de evaluatie dat op basis van de evaluatie kan worden geconstateerd dat de interventiebevoegdheden uit de Interventiewet, gelet op het stabiliteitsdoel van die bevoegdheden, hebben gefunctioneerd in het geval van SNS?

Welke maatregelen uit de Interventiewet, die eerder niet mogelijk waren, zijn ingezet bij SNS Reaal?

Pagina 10

Reguliere toezichtmaatregelen zijn destijds in de Interventiewet bewust niet onder werking van de regeling voor trigger events gebracht. In hoeverre zou, indien dit wel het geval was geweest, DNB anders hebben geopereerd als het gaat om de toezichtdilemma's? Hoe verschilt de regeling voor trigger events in de Interventiewet van die in de BRRD?

Pagina 19

De inpassing van de BRRD in de nationale rechtsorde zal naar verwachting op bepaalde punten verschillen. Is er zicht op welke punten dat het geval kan zijn? Zo ja, welke?

Pagina 21

Zijn de nadere regels met betrekking tot de overbruggingsinstelling in lagere regelgeving inmiddels al opgesteld? Zo nee, wanneer wel?

Pagina 27

Het is volgens de evaluatie wenselijk om DNB de bevoegdheid te geven om in te kunnen grijpen op het niveau van een moedermaatschappij van een Nederlandse bank en/of verzekeraars. Welke bevoegdheden wil de minister DNB daarbij geven? Gaat het dan om de overdrachtsregeling uit deel 3 Wft of om meer?

Pagina 30

DNB en Ministerie van Financiën bezien in het kader van het opstellen van herstel- en afwikkelingsplannen hoeverre het noodzakelijk is om maatregelen te treffen om mogelijke ongewenste neveneffecten van 403-verklaringen en soortgelijke garanties te beperken. Wanneer is dit duidelijk? Aan welke maatregelen wordt gedacht? Hoe past dit in c.q. sluit dit aan bij de BRRD?

Pagina 31

Gelet op de raakvlakken met de nog lopende schadeloosstellingprocedure kan op het punt van onteigening van potentiële claims geen aanbeveling worden gedaan. Wat is de stand van zaken van de procedure en wat is de planning van de procedure? In hoeverre kan de procedure worden versneld, want de gedupeerden willen graag duidelijkheid?

Pagina 33

De BRRD betreft minimumharmonisatie. Welke zaken zijn er in de Interventiewet nu geregeld die verder gaan dan het minimum van de BRRD?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

Algemeen

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het rapport van de Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS Reaal alsook de evaluatie van de interventiewet door het Ministerie van Financiën. Deze leden danken de evaluatiecommissie voor haar gedegen en grondige rapport over de nationalisatie van SNS Reaal. De evaluatiecommissie SNS Reaal komt tot de conclusie dat de nationalisatie van SNS

Reaal «goed te verdedigen is». De leden van de PvdA-fractie delen deze zienswijze en stellen vast dat deze ingreep door de Nederlandse overheid bij SNS Reaal uit noodzaak is geboren door de gevaren voor de financiële stabiliteit in Nederland en het gebrek aan haalbare private alternatieven. De interventiewet beleefde tijdens de nationalisatie van SNS Reaal eveneens haar vuurdoop. Mede door het gebruik van het instrumentarium uit deze wet kon het beroep op de belastingbetaler worden beperkt, zo observeren de leden van de PvdA-fractie. Dit alles laat onverlet dat de evaluatiecommissie enkele kritische observaties maakt over het functioneren van de toezichthouder, het ministerie alsook de Interventiewet zelf. De evaluatiecommissie komt op basis van deze observaties ook tot enkele aanbevelingen voor verbeteringen van beleid en toezicht in de toekomst. De leden van de PvdA-fractie nemen deze punten van de evaluatiecommissie ter harte en hebben dan ook nog enkele verdere vragen aan het kabinet over hoe zij de aanbevelingen ter hand gaat nemen. Eveneens willen de leden van de PvdA-fractie in deze schriftelijke inbreng nader ingaan op de evaluatie van de Interventiewet.

Algemeen Beeld Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS Reaal

Het rapport van de evaluatiecommissie gaat uitgebreid in op het proces en de besluitvorming voorafgaand aan de eerste kapitaalsteun in 2008 tot aan de nationalisatie in 2013. De evaluatiecommissie hanteert daarbij een onderverdeling in drie tijdvakken. Waarbij de periode tot aan de verlening van de kapitaalsteun in november 2008 het einde van het eerste tijdvak demarqueert. En de periode tot aan de heroprichting van projectteam Mercurius/Roos eind 2011 het einde van het tweede tijdvak inluit.

De leden van de PvdA-fractie willen ten aanzien van het eerste tijdvak het kabinet vragen nader in te gaan op de verklaring van geen bezwaar door DNB voor de overname van Bouwfonds / Property Finance. Op welke wijze heeft DNB haar toetsingsprocedure gewijzigd en in hoeverre maakt DNB nu een eigenstandige analyse van de cijfers alvorens een verklaring van geen bezwaar af te geven? Heeft DNB daarvoor ook nieuwe richtsnoeren opgesteld? In hoeverre is daarbij eveneens voorzien in een afstemming tussen het micro- en macroprudentieële toezichtafdelingen van DNB? Welke waarborgen zijn er om er in de toekomst zeker van te zijn dat DNB in soortgelijke situaties geen verklaring van geen bezwaar meer afgeeft?

Ten aanzien van het tweede tijdvak willen de leden van de PvdA-fractie het kabinet vragen nader in te gaan op de verplichting van «schoon schip maken» bij staatsgesteunde financiële instellingen. Zijn de risico's op de balans van SNS Reaal na november 2008 op enigerlei wijze door de onderneming zelf of door DNB tegen het licht gehouden? Ook willen de genoemde leden het kabinet vragen nader te duiden hoe de omvang van de vastgoedportefeuille (en de voorzieningen) van Property Finance zich in de tijd ontwikkeld hebben na de verlening van de kapitaalsteun in 2008? Welke lessen trekt het kabinet uit deze episode en hoe wordt gezorgd dat de verplichting om schoon schip te maken in de toekomst beter wordt ingevuld? De leden van de PvdA-fractie willen eveneens vragen naar de omgang met «besmette relatiecomplexen» binnen Property Finance. Zijn de kredietrelaties met personen of bedrijven afgebouwd naar aanleiding van de second opinion van KPMG over Property Finance als onderdeel van «schoon schip» maken?»

Meer in brede zin willen de leden van de PvdA-fractie vragen naar het functioneren van de externe accountant van SNS Reaal in de periode tussen 2006 en 2012. Deze leden observeren dat de externe accountant telkens de jaarrekening heeft goedgekeurd. Wat is de mening van het

kabinet over het functioneren van de externe accountant van SNS Reaal over deze periode? Heeft de externe accountant naar de mening van het kabinet zich in afdoende mate vergewist van de mogelijke risico's op de balans van SNS Reaal en daar ook in de jaarverslagen over gecommuniceerd? Is de signaleringsfunctie van de accountant voldoende ingevuld naar de mening van het kabinet? Zo nee, hoe wil het kabinet die verbeteren? Voorts willen deze leden informeren naar de verhouding tussen de «second opinion» van KPMG over de besmette relatiecomplexen en het feit dat er medio 2013 alsnog zeventien medewerkers van SNS Reaal als niet integer werden beoordeeld door de FIOD? Dit doet voor de leden van de PvdA-fractie de vraag rijzen in hoeverre de ondergang van SNS Reaal mede is veroorzaakt door malversaties en fraude rondom SNS Property Finance. Deze leden zijn zich er van bewust dat dit buiten de onderzoeksvraag van de evaluatiecommissie van de nationalisatie van SNS Reaal viel. Desalniettemin willen de genoemde leden het kabinet wel om een appreciatie vragen mede gelet op de concentratie van het aantal vastgoedleningen bij een beperkt aantal wederpartijen en de rol van de grote verliezen bij SNS Property Finance in de ondergang van SNS Reaal. Facetten die ook in de boeken «Giftig krediet» en «De val van SNS Reaal» sterk naar voren komen. Kan het kabinet een inschatting geven van de mate waarin fraude en malversaties bij hebben gedragen aan de problemen op de balans van Property Finance? Welk deel van de causale factoren die bij hebben gedragen aan de ondergang van SNS Reaal is redelijkerwijs toe te rekenen aan louter de internationale ontwikkelingen op de vastgoedmarkt? En welk deel vindt haar oorzaak in een slecht functionerend management, onvoldoende interne en externe controle en fraude en malversaties?

Aanbevelingen aan DNB en het ministerie van Financiën door de Evaluatiecommissie

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de aanbevelingen van de evaluatiecommissie Nationalisatie SNS Reaal. Ten aanzien van de eerste vijf aanbevelingen aan DNB en het Ministerie van Financiën hebben de genoemde leden de volgende vragen en opmerkingen. Deze leden delen de opvatting van het kabinet alsook de evaluatiecommissie dat duidelijke en heldere eisen en voorwaarden aan staatsgesteunde (financiële) instellingen van groot belang zijn. De leden van de PvdA-fractie begrijpen dat er vanuit de Europese Commissie wordt vereist dat bij complexe herstructureringsgevallen een «monitoring trustee» moet worden aangesteld. Deze leden willen informeren wat de bevoegdheden zijn van deze monitoring trustee vis-a-vis de Raad van Bestuur van de staatsgesteunde onderneming? Ook willen deze leden van het kabinet om een verdere toelichting vragen op hoe deze voornemens is het NLFi wellicht in de rol van monitoring trustee te positioneren, hoe moet dat worden gezien?

De leden van de PvdA-fractie vinden de aanbeveling van de evaluatiecommissie om reeds in een vroeg stadium contact te zoeken met de Europese Commissie over de mededingingsrechtelijke haalbaarheid van bepaalde reddingsscenario's van groot belang. Deze leden observeren dat de Parlementaire Enquêtecommissie Financieel Stelsel tot een vergelijkbare conclusie kwam als de evaluatiecommissie. Deze leden willen het kabinet dan ook vragen tijd te steken in de toekomstige coördinatie met de Commissie op dit punt ook voor vraagstukken omtrent staatssteun in andere sectoren. Naar de mening van de leden van de PvdA-fractie is met de crisisingrepen gebleken dat een goede afstemming met de mededingingsrechtelijke toezichthouder, net als met de prudentieel toezichthouder, van groot belang is voor de snelheid en wijze waarop de minister van Financiën kan ingrijpen.

De leden van de PvdA-fractie zien voornamelijk geen aanleiding de huidige governance structuur van DNB zo te veranderen dat de president van DNB aanspreekpunt is voor het micro-prudentiële toezicht. Deze leden stellen vast dat de directie van DNB als college eindverantwoordelijk is voor de financiële stabiliteit in Nederland, maar dat het primair aan de directeur toezicht is om invulling te geven aan deze taak. De leden van de PvdA-fractie kunnen zich vinden in de aanbevelingen om de afstemming tussen het micro- en macroprudentiële toezicht te versterken alsook om de Raad van Commissarissen toegang te geven tot vertrouwelijke toezichtinformatie. De genoemde leden willen het kabinet vragen de Tweede Kamer te informeren over de toekomstige verbetering van de interne governance van DNB ten aanzien van deze punten, ook waar dat geen nieuwe wetgeving betreft. Deze leden willen het kabinet ook vragen te waken voor teveel «kapiteins op het schip» als een financiële instelling in de problemen komt of de financiële stabiliteit in het geding komt. De leden van de PvdA-fractie willen daarom vragen of de versterking van de positie van de Raad van Commissarissen binnen DNB er niet toe zal leiden dat de besluitvorming over uitvoeringsmaatregelen te zeer wordt gecompliceerd?

Evaluatie interventiewet en aanbevelingen

De leden van de PvdA-fractie stellen vast dat een goed functionerende Interventiewet van levensbelang is voor de adequate resolutie van een financiële instelling. Deze leden stellen vast dat aanvullende nationale wetgeving in de vorm van de Interventiewet bovenop het Europese resolutiekader geëigend is vanwege de beperktere focus van de Europese resolutierichtlijn op louter bankbedrijven en specifieke beleggingsondernemingen (BRRD). Deze leden willen de minister dan ook bedanken voor zijn tijdige evaluatie van het beschikbare instrumentarium onder de Nederlandse Interventiewet gelet op deze Europese ontwikkeling. Genoemde leden danken ook de evaluatiecommissie Nationalisatie SNS Reaal voor haar aanbevelingen op het gebied van de resolutie van financiële instellingen. Met de minister en de evaluatiecommissie zijn de leden van de PvdA-fractie van mening dat het criterium voor nationalisatie – «ernstig en onmiddellijk gevaar voor de stabiliteit van het financiële stelsel» – geen verdere verbreding behoeft gelet op de daaraan gekoppelde onteigeningsbevoegdheid. De leden van de PvdA-fractie zijn positief over de voorgenomen Europese resolutierichtlijn BRRD maar steunen de aanbeveling van de evaluatiecommissie om de onteigeningsbevoegdheid uit de interventiewet te handhaven naast de afschrijvings- en conversiebevoegdheid (bail-in) uit de BRRD.

De leden van de PvdA-fractie hebben enkele feitelijke vragen over het huidige instrumentarium van de Interventiewet alsook de onderhandelingen over de Europese resolutiekaders. De leden van de PvdA-fractie willen het kabinet allereerst vragen in te gaan op de drempel voor ingrijpen onder de Interventiewet en de mogelijkheid tot early intervention onder de BRRD-richtlijn? Hoe verhouden deze interventiedrempels zich tot elkaar en wat zijn de specifieke bevoegdheden van toezichthouders en overheden in een dergelijk geval? De genoemde leden willen het kabinet ook vragen nader in te gaan op de stand van zaken rondom de Europese onderhandelingen over de zogenaamde contractueel vastgelegde trigger events? De leden van de PvdA-fractie spreken hun zorg uit dat de onteigenings- en bail-in bevoegdheid dermate kan worden uitgehold door contracten te verbinden aan een zelfstandige grond voor beëindiging zoals een verlaging van de rating beneden een bepaald niveau. Kunnen verstrekkers van risicodragend vermogen door slim gebruik van deze trigger events zo niet de dans ontspringen bij een herstructurering willen deze leden weten? Deze leden steunen de lijn van

het kabinet waarin wordt aangesloten bij de Europese regels op dit punt, maar spreken wel uit dat deze regels voldoende ruime moeten laten voor een effectieve bail-in. De leden van de PvdA-fractie willen voorts informeren naar het Write Down Capital Instrument. Gaat het hier om contractueel converteerbare kapitaalinstrumenten of kunnen ook niet contractueel voorziene instrumenten worden afgeschreven? Ook willen deze leden informeren of er in Europees verband reeds afspraken zijn gemaakt (of worden gemaakt) over het minimumniveau aan afschrijfbaar passiva (MREL) alsook het maximumniveau aan verpanding op de bankbalans?

De leden van de PvdA-fractie steunen de mogelijkheid om DNB de bevoegdheid te geven te kunnen ingrijpen op het niveau van een moedermaatschappij / holding van een Nederlandse bank of verzekeraar. Deze leden constateren dat deze mogelijkheid geen verschil heeft gemaakt voor de vormgeving van de interventie bij SNS Reaal, maar achten het wenselijk dat DNB in de toekomst wel over deze optie beschikt. Op welke wijze zal DNB het fenomeen van double leverage – waarbij het eigen vermogen van de dochter wordt gefinancierd met vreemd vermogen dat is aangetrokken door de moeder – met deze optie beter kunnen bestrijden? Op welke manier zal het toezicht van DNB meer rekening houden met de onderlinge vervlechting van moedermaatschappij met dochter? Deze leden willen tevens informeren of met de invoering van de BRRD deze nieuwe mogelijkheid tot ingrijpen op holdingniveau reeds in het leven wordt geroepen voor DNB of dat aanvullende nationale wetgeving wenselijk is? Ook willen de leden van de PvdA-fractie vragen of het drempelcriterium voor ingrijpen door DNB bij een niet-financiële moedermaatschappij naar de mening van het kabinet zwaarder moet zijn dan bij een louter financiële holding? Wordt bij de vormgeving van deze bevoegdheid in de BRRD in enigerlei vorm aansluiting gezocht bij de richtlijn ten aanzien van financiële conglomeraten (FICO)?

De leden van de PvdA-fractie delen in beginsel de conclusie uit de evaluatie van de Interventiewet dat ook vorderingsrechten die derden hebben op de probleeminstelling eigenstandig kan onteigen. Concreet betekent dit naar de mening van de leden van de PvdA-fractie dat de rechtsgrond voor de onteigening van onderhandse leningen verder wordt versterkt en dat is positief. Deze leden willen het kabinet vragen uitgebreider toelichten hoe deze bevoegdheid precies zou uitwerken op vreemd vermogensverschaffers en wat de voordelen zijn bovenop het huidige wettelijke kader op nationaal en Europees niveau? Voorts willen deze leden vragen of er verschillen bestaan tussen de reikwijdte van het onteigenings- en bail-in instrument in termen van type passiva op de bankbalans die eronder vallen?

De leden van de PvdA-fractie delen de bezwaren tegen een ongebreideld gebruik van 403-verklaringen waarmee een moedermaatschappij zich aansprakelijk verklaart voor de schulden van haar dochter. Naar de mening van deze leden kunnen financiële risico's bij een dochter hiermee worden toegedekt die potentieel de stabiliteit van de holding kunnen bedreigen. De leden van de PvdA-fractie wachten verder onderzoek van het ministerie en DNB op dit vlak af, maar vragen zich af of het geen optie is om 403-verklaringen periodiek te toetsen wanneer deze een zekere omvang ontstijgen (absoluut of procentueel t.a.v. de holding)?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van het rapport van de evaluatiecommissie Nationalisatie SNS Reaal.

De leden van de fractie lezen in het rapport van de evaluatiecommissie dat DNB naast schaalvergroting aan de verzekeringskant, ook graag diversificatie aan de bancaire kant wilde zien. In hoeverre werd daarbij ook rekening gehouden met de diversificatie van de risico's (met name het concentratierisico)? Welke eisen werden daaraan gesteld?

Op 18 maart ondertekende de raad van bestuur van SNS Reaal de zogenaamde «expression of intent» ten aanzien van de overname van onderdelen van Bouwfonds. De leden van de fractie van de SP lezen vervolgens dat SNS Reaal zich begin mei 2006 als belangstellende terugtrok en dat de raad van bestuur een afwachtende houding innam. Is het kabinet op de hoogte van de reden voor terugtrekking van SNS Reaal? Heeft DNB hier nog een rol in gespeeld?

In aanloop naar de overname van Property Finance door SNS Reaal waren er diverse kritische geluiden te horen afkomstig uit de media en financiële sector. De aankoop zou risicovol zijn en niet passen bij de strategische koers van SNS, zo lezen de leden in het rapport van de evaluatiecommissie. In hoeverre heeft DNB bij haar besluit om de verklaring van geen bezwaar (vvgb) te ondertekenen daar rekening mee gehouden?

De leden lezen in het rapport van de evaluatiecommissie dat DNB ongerust was over het tempo waarmee SNS de ene na de andere overname deed. Desalniettemin werd er een vvgb verstrekt voor de overname van Axa Nederland. Wel is er een begeleidende brief verstuurd aan SNS waarin DNB haar zorgen uitte. Kan het kabinet toelichten waarom er ondanks de zorgen toch gekozen is voor het verlenen van de vvgb? In het geval van de overname van Zwitserleven golden eveneens zorgen, maar ook daar werd de vvgb verleend zonder bindende voorschriften op te nemen. Kan het kabinet nader verklaren waarom er geen bindende voorschriften zijn opgenomen in de vvgb's?

De leden lezen in het rapport van de evaluatiecommissie dat het Ministerie van Financiën de Europese Commissie bewust op afstand gehouden heeft inzake de appreciatie van het viability plan van SNS. Waarom is er in de Notification van de Staat aan de Europese Commissie niet gesproken over de problemen die op dat moment bij SNS speelden en de bank niet veel later in problemen brachten?

In 2010 verdoezelden de winstcijfers de afwaarderingen op Property Finance bij SNS Reaal, zo vernemen de leden van de SP-fractie uit het rapport van de evaluatiecommissie. De kop van het persbericht van SNS Reaal sprak van een «terugkeer naar winstgevendheid». Is DNB toentertijd met SNS Reaal in gesprek gegaan over de afwaarderingen? Voorts lezen deze leden dat de toezichthouder aanmerkingen had bij de raad van commissarissen; zo zou de bankkennis van de leden van de raad verbeterend kunnen worden. Kan het kabinet aangeven of DNB toegezien heeft op de uitvoering van deze aanbeveling?

De evaluatiecommissie stelt in haar rapport dat DNB bij de verstrekking van de vvgb voor de overname van Property Finance indertijd teveel is afgegaan op informatie van SNS Reaal. Een deel van de ontstane problemen is volgens de evaluatiecommissie te wijten aan het feit dat SNS onvoldoende informatie wilde verstrekken over de vastgoedpoot, zoals ook de commissie De Wit heeft geconstateerd. Kan het kabinet aangeven om welke informatie het precies ging? Welke mogelijkheden ziet de evaluatiecommissie voor de toezichthouder om tijdig voldoende informatie te verkrijgen alvorens een vvgb te verlenen?

In de kabinetsreactie lezen de leden van de SP-fractie dat het kabinet van mening is dat de nieuwe governance structuur niet belemmerend gewerkt heeft in de casus SNS. Kan het kabinet onderbouwen waarom zij deze mening is toegedaan, en waarom zij derhalve de aanbeveling van de evaluatiecommissie naast zich neer legt? Op welke wijze gaat het kabinet erop toezien dat er voldoende waarborgen zijn voor interactie tussen macro-economische analyses, financiële stabiliteit en macro-prudentieel toezicht?

De leden van de fractie van de SP lezen in het rapport van de evaluatiecommissie dat DNB er bij SNS Reaal op had aangedrongen om Ernst & Young in de arm te nemen voor de waardering van haar vastgoedportefeuille. Dit terwijl de waarderingssystematiek van Ernst & Young niet voldeed aan de eisen van de Europese Commissie. De leden vragen zich af of DNB hiervan op de hoogte was, en zo ja, waarom zij dan toch haar voorkeur heeft uitgesproken voor deze adviseur.

De leden van de SP-fractie lezen in het rapport van de evaluatiecommissie dat DNB, die lang vertrouwde op de informatie en het eigen onderzoek van SNS Reaal, pas alert werd op integriteitskwesties nadat de FIOD haar voorzien had van bepaalde informatie. Is dit voor het kabinet aanleiding om na te denken over voorstellen om de communicatie tussen DNB en de FIOD te versterken? Ziet het kabinet nog andere mogelijkheden om de alertheid van DNB op integriteitskwesties te verhogen?

De leden van de fractie van de SP lezen in de kabinetsreactie dat de constatering dat er geen «schoon schip» gemaakt is door de vastgoedportefeuille van de balans te halen voor de verstrekking van staatssteun terecht is. Kan het kabinet dit onderbouwen en aangeven welke lessen zij trekt uit deze constatering voor de toekomst aangaande de aanpak van besmette activa?

De evaluatiecommissie heeft in haar rapport de mogelijkheid tot aanvulling van de uitbreiding van het interventie-instrumentarium besproken, waaronder de prompt corrective action. De evaluatiecommissie concludeert dat er verschillen bestaan tussen het Amerikaanse systeem van prompt corrective action en de BRRD, zo lezen de leden van de fractie van de SP. Kan het kabinet toelichten wat deze verschillen zijn?

In de evaluatie van de Interventiewet wordt gesteld dat een overbruggingsinstelling in beginsel aan de vergunningsplicht en aan alle relevante vergunningsvereisten moet voldoen. Bij de implementatie van de BRRD moet er echter aandacht besteed worden aan de mogelijkheid voor de toezichthouder om een overbruggingsinstelling tijdelijk te ontheffen van bepaalde eisen uit de Wft. Kan het kabinet toelichten om welke eisen het gaat?

De leden van de SP-fractie lezen in de evaluatie van de Interventiewet dat de bevoegdheden die de minister heeft om tot onteigening over te gaan, het ultieme sluitstuk van de interventieladder vormen. In het gesprek met de Kamer noemde de heer Frijns de Interventiewet echter een «glijbaan naar nationalisatie». Hoe interpreteert het kabinet deze twee verschillende kwalificaties ten opzichte van elkaar? Is het kabinet van mening dat eerdere invoering van de Interventiewet wenselijk zou zijn geweest?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV

Het rapport van de Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS REAAL

Kan de minister (terugkijkend) nog eens ingaan op de onderhandelingen met de potentiële private overnamepartijen? Hoe ver waren deze onderhandelingen gevorderd? Wat was de rol van de Europese Commissie hierin? Is de minister nog steeds van mening dat hij niet langer kon wachten dan 1 februari 2013 alvorens tot nationalisatie over te gaan? Zo ja, waarom?

Ware het niet beter geweest als de onderhandelingen met de private partijen langer de kans hadden gekregen?

Ziet de minister naar aanleiding van het rapport reden om tot vervolging van betrokkenen/verantwoordelijken over te gaan? Worden aan betrokkenen/verantwoordelijken straffen en/of sancties opgelegd?

Is het correct dat de directeur toezicht van DNB destijds de einduitkomst van de aanvraag van een verklaring van geen bezwaar (inzake de overname van Property Finance) reeds meedeelde aan de Raad van Bestuur van SNS, nog voordat onderzoek hiernaar moest beginnen? Zo ja, hoe oordeelt de minister hierover? Hoe is dit mogelijk? Is dit een incident of was (is) dit de dagelijkse gang van zaken? Valt dergelijk gedrag volgens de minister te kwalificeren als fraude?

Welke maatregelen zijn er genomen om te voorkomen dat dit ooit weer gebeurt?

De kabinetsreactie

Kan de minister ingaan op de aanbeveling van de evaluatiecommissie om een overheidstrustee aan te stellen.

Wat wordt precies de taak van deze trustee en welke bevoegdheden krijgt hij? Waarin verschilt de trustee van de overheidscommissaris en waarom zou een trustee wel effectief zijn? Bij welke door de Staat gesteunde banken is reeds een trustee benoemd en hoe functioneert deze?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie D66

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de evaluatierapporten en de reacties van het kabinet en van de Nederlandsche Bank. Deze leden hebben hierover enkele vragen.

Kabinetsreactie

De leden van de D66-fractie lezen dat de minister van Financiën de aanbeveling van de evaluatiecommissie om een overheidstrustee aan te stellen bij instellingen met substantiële staatssteun wil opvolgen door te onderzoeken of NLFI de opdracht kan krijgen om toe te zien op naleving van met de overheid gemaakte afspraken. De leden van de D66-fractie vragen wanneer dit onderzoek zal worden afgerond. Ook vragen deze leden waarom de minister dit een duurzame oplossing acht. Naar het oordeel van de leden van de D66-fractie zou NLFI in beginsel een tijdelijke organisatie zijn, omdat de aandelen in de genationaliseerde financiële instellingen, die door NLFI beheerd worden, weer worden verkocht. Deze leden vragen wat de taken van NLFI zijn, als de aandelen die nu beheerd worden zijn verkocht, en of het doelmatig is om NLFI dan te laten bestaan in afwachting van een eventueel volgend geval van staatssteun.

Tevens vragen de leden van de D66-fractie wat de bevoegdheden zijn van een trustee en waarin deze afwijken van een commissaris of een «monitoring trustee». Ook vragen deze leden waarom het kabinet er voor kiest om aan deze aanbeveling een andere invulling te geven dan de commissie beoogt.

De leden van de D66-fractie lezen dat de minister de aanbeveling onderschrijft om DNB de mogelijkheid te geven om in te grijpen op het niveau van de moedermaatschappij van een Nederlandse bank of verzekeraar. Deze leden vragen welke maatregelen de minister gaat ondernemen om deze mogelijkheid te creëren. Ook vragen deze leden welke mogelijkheden er zijn voor DNB om in te grijpen bij een buitenlandse moedermaatschappij en wat de gevolgen zijn van het Europees toezicht op dit punt.

De leden van de D66-fractie wijzen er op dat één van de redenen om SNS niet failliet te laten gaan, het depositogarantiestelsel was. Het in werking stellen van het DGS zou een groot beslag leggen op de andere banken en hun kapitaalbuffers aantasten. Kan de minister toelichten hoe hij in de toekomst wil voorkomen dat ongewenste activering van het DGS een nationalisatie noodzakelijk maakt?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de ChristenUnie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het rapport van de evaluatiecommissie Nationalisatie SNS REAAL en de reacties van het kabinet en DNB hierop. Deze leden hebben eveneens kennisgenomen van de evaluatie van de Interventiewet. Genoemde leden willen enkele vragen stellen bij de rapporten en de reacties.

Rapport Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS REAAL

De leden van de ChristenUnie-fractie zijn van mening dat de evaluatiecommissie een zeer uitvoerig en compleet rapport heeft geschreven over SNS REAAL over de periode 2006–2013, uitmondend in de nationalisatie van SNS REAAL op 1 februari 2013. Zij willen de minister graag aan aantal vragen voorleggen over het rapport, met name over de conclusies. Ten eerste vragen genoemde leden een reactie van de minister op het gestelde door de commissie dat de groeistrategie van SNS REAAL werd aangemoedigd door DNB. In hoeverre is het volgens de minister een taak van DNB om een bank actief te stimuleren in haar overnamebeleid? Was het een doelstelling van DNB om een vierde grootbank / systeembank in Nederland te creëren?

De leden van de ChristenUnie-fractie lezen in het rapport dat aan het verstrekken van de verklaringen van geen bezwaar bij de overnames door SNS REAAL geen eigen kritische, inhoudelijke inschatting van de risico's door DNB ten grondslag lag, maar dat DNB afging op de beoordeling door SNS REAAL. Waarom heeft DNB niet gekozen voor een eigen onafhankelijke beoordeling?

De evaluatiecommissie constateert dat met het overnemen van Property Finance SNS REAAL een concentratierisico binnenhaalde. Is de minister van mening dat DNB SNS REAAL voldoende op deze risico's heeft gewezen, zo vragen de leden van de ChristenUnie-fractie? Was er volgens de minister destijds voldoende kennis bij DNB over de macroprudentiële en microprudentiële risico's in de vastgoedsector? In hoeverre heeft DNB sindsdien haar kennis over (de risico's in) de vastgoedsector verbeterd?

De Tweede Kamer heeft via de minister de evaluatiecommissie gevraagd om expliciet in te gaan op de aandacht bij SNS REAAL voor integriteitsrisico's bij de overname van Property Finance. De commissie concludeert dat hiervoor onvoldoende aandacht was bij zowel SNS REAAL als bij DNB. Dit punt komt echter niet terug in de reactie van het kabinet en DNB. Wat is de reactie van de minister op deze conclusie van de commissie, zo vragen de leden van de ChristenUnie-fractie. Genoemde leden vragen verder hoe het kan dat DNB in 2005 concludeert dat het interne systeem voor risicomanagement en integriteitshandhaving bij SNS Bank zwak was en tegelijkertijd bij het afgeven van de verschillende verklaringen van geen bezwaar in de jaren daarna onvoldoende aandacht had voor juist deze onderwerpen? De commissie concludeert dat het repareren van de zwakke staat van het risico- en integriteitsmanagement jarenlang onvoldoende prioriteiten had bij DNB. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen welke verbeteringen sindsdien zijn doorgevoerd bij DNB.

De leden van de ChristenUnie-fractie lezen in het evaluatierapport dat het verlenen van staatssteun aan SNS REAAL in 2008 gebeurde op initiatief van DNB, waarbij de Raad van Bestuur van SNS REAAL de noodzaak van dit ingrijpen niet deelde. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen hoe het kan dat staatssteun min of meer wordt opgelegd aan een bank, terwijl de leiding van deze bank de noodzaak hiervan niet inziet, en dat er vervolgens geen stappen worden ondernomen om het bestuur van de bank te verbeteren.

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat de verantwoordelijkheid voor «schoon schip maken» in de drie jaar na het verlenen van staatssteun in november 2008 volledig bij SNS REAAL zelf is neergelegd. Deze leden vragen of de minister het met de commissie eens is dat de minister van Financiën verantwoordelijk is voor dit late optreden en dat de minister DNB eerder had moet laten ingrijpen, zodat voorkomen kon worden dat SNS REAAL drie jaar lang kon aanmodderen?

De evaluatiecommissie concludeert dat er mogelijk sprake is geweest van toezichtdilemma's als gevolg van de verschillende rollen van DNB (toezichthouder op een individuele instelling vs. hoeder van de financiële stabiliteit). Tegelijkertijd concludeert de commissie dat het macroprudentieel toezicht / de afdeling financiële stabiliteit geen eigen plek heeft in de directie van DNB, terwijl dit voor microprudentieel toezicht wel het geval is. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen hoe DNB bij SNS REAAL dan precies de afweging heeft gemaakt tussen microprudentieel toezicht en financiële stabiliteit.

De onafhankelijke waardering van de leningenportefeuille van Property Finance was pas op 14 december 2012 bekend, terwijl reeds in april 2012 alles gereed was om in te grijpen. Waarom is er zo lang gewacht met deze waardering, zo vragen de leden van de ChristenUnie-fractie. De commissie concludeert verder dat pas vanaf het najaar van 2012 de vaart erin kwam. Waarom is het tempo van het proces niet eerder opgevoerd, zo vragen genoemde leden.

De eindconclusie van de evaluatiecommissie is dat de keuze voor nationalisatie goed te verdedigen is. Tegelijkertijd concludeert de commissie dat er nog steeds geen volledig inzicht in de totale kosten is. Hoe kan dan worden geconcludeerd dat nationalisatie de beste optie is, zo vragen de leden van de ChristenUnie-fractie.

Evaluatie Interventiewet

De leden van de ChristenUnie-fractie verwelkomen de evaluatie van de Interventiewet, die stelt dat de interventiebevoegdheden van DNB en de minister van Financiën op punten kunnen worden verbeterd. Zij vragen in hoeverre de BRRD-richtlijn op alle punten deze verbetering biedt of dat er aanvullende nationale maatregelen moeten worden genomen. Deze leden vragen de minister wat de stand van zaken is van deze richtlijn. Klopt het dat het Europees Parlement deze richtlijn nog plenair moet behandelen? Wanneer verwacht de minister dat de richtlijn definitief kan worden vastgesteld? Genoemde leden vragen hoe deze richtlijn zal worden geïmplementeerd, via een aparte wet of via een aanpassing van de bestaande Interventiewet?

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben een vraag over de aanbeveling om DNB ook de bevoegdheid te geven om in te grijpen op het niveau van de moedermaatschappij. In het debat over de nationalisatie van SNS REAAL heeft de minister gezegd dat het goed was om destijds in de Interventiewet deze vergaande bevoegdheid bij de minister neer te leggen. Waarom is er alsnog voor gekozen om ook DNB ook deze bevoegdheid te geven?

De leden van de ChristenUnie-fractie concluderen dat de minister niet voornemens is om een bindend interventieraamwerk te gaan hanteren, vergelijkbaar met het FIDC-raamwerk in de VS. Deze leden vragen hoe via de BRRD-richtlijn toezichthoudercompassie en te laat ingrijpen kan worden voorkomen. Welke waarborgen wil de minister in de Interventiewet opnemen om te laat ingrijpen/toezichthoudercompassie te voorkomen, zo vragen deze leden?

Kabinetsreactie op het rapport van de evaluatiecommissie Nationalisatie SNS REAAL

De leden van de ChristenUnie-fractie zijn van mening dat het kabinet zeer summier ingaat op de waardevolle conclusies van het evaluatierapport en vooral inzoomt op de aanbevelingen. Genoemde leden hadden graag gezien dat het kabinet ook wat uitgebreider had gereflecteerd op de conclusies.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de minister aan welke voorwaarden het verstrekken van een verklaring van geen bezwaar door DNB moet voldoen. Zijn deze voorwaarden naar aanleiding van de casus SNS REAAL aangescherpt, zo vragen deze leden.

De leden van de ChristenUnie-fractie verwelkomen het aanstellen van een monitoring trustee bij SNS REAAL, zoals aanbevolen door de evaluatiecommissie. Waarom is dit niet eerder gedaan, zo vragen deze leden. En wat wordt de verhouding tussen deze monitoring trustee en NLF? Is de minister van plan om een duidelijke scheiding aan te brengen tussen enerzijds het beheer van de aandelen en anderzijds het toezicht op de naleving van de afspraken?

Met betrekking tot het governance van DNB vragen de leden van de ChristenUnie-fractie of de minister het eens is met de evaluatiecommissie dat de president van DNB eindverantwoordelijk moet zijn en extern aanspreekpunt voor het macro- en microprudentieel toezicht. Heeft dit volgens de minister consequenties voor de governance van DNB?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen hoe de minister de rol van de Raad van Commissarissen van SNS REAAL in de periode 2006–2013 beoordeelt. Is de minister van mening dat de Raad van Commissarissen voldoende is betrokken bij het project Mercurius/Roos en het traject tot aan de nationalisatie en dat de Raad zich voldoende heeft gekweten van haar verantwoordelijkheid?

Reactie DNB op het rapport van de Evaluatiecommissie Nationalisatie SNS REAAL

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat DNB in haar reactie niet ingaat op de integriteitsproblematiek die speelde rond de overname van Property Finance. Zij constateren ook op basis van het overzicht van de veranderingen in het toezicht door DNB dat er in de afgelopen jaren geen aandacht is voor integriteitsrisico's, terwijl reeds in 2005 is gebleken dat hier tekortkomingen waren bij banken. Genoemde leden vragen de minister aan te geven wat hij op dit vlak in de komende jaren van DNB verwacht.

II Reactie van de minister